

SVÄRDSKLOVA

Ett unikum i svensk natur – så beskriver Aseas tjänstemän sitt semester-paradis Svärdsklova, beläget i en vacker skärgårdsnatur med klippor, tallar och öppna ängar strax innanför Viktorialeden, tillkommet i mitten av 1900-talet.

De första diskussionerna om semester började dyka upp i början av 1900-talet. Först år 1938 lagstodgades i Sverige om två veckors semester för alla. Företag och personalföreningar började skaffa semesterhem för de anställda runt om i landet. I Svärta kom det att skapas tre sådana anläggningar utmed kusten. Om två av dem, Lappetorp och Romholmen, har vi skrivit i tidigare krönikor. Nu har turen kommit till den tredje och äldsta, Svärdsklova.

Den 3 december 1938 undertecknades ett köpekontrakt som för 65 000 kronor gjorde ASEA:s tjänstemannaförening i Västerås till ägare av gården Svärdsklova om ett halvt mantal och 170 tunnland.

Svärdsklova förr

En snabb titt bakåt i historien visar att namnet Svärdsklova finns belagt redan i mitten av 1500-talet och att det där fanns en frälsegård med det namnet ägd av en Johan Åkesson Natt och Dag. Efterforskningar i Svenska Ortnamnsregistret har tyvärr inte givit något svar på vad namnet betyder. Längre fram i tiden ligger gården under Ånga säteri och av kyrkböckerna framgår att från tidigt 1700-tal och fram till 1902 brukas gården av en och samma familj, ättlingar till en Gabriel Eriksson, född 1678, och hans hustru Kerstin Gabrielsdotter. I slutet av 1890-talet säljs gården Svärdsklova till en grosshandlare C.J. Andersson i Stockholm. Ett par år därefter flyttar den siste ättlingen till Gabriel Eriksson, Anders Petter Söderlund, ut till Skeppsgården med hustru och sex barn. Uppenbarligen brukar grosshandlaren vistas vid Svärdsklova för i en artikel om Viktorialeden i Sörmlands Nyheter 1916 berättar journalisten Nils Törnqvist: *"På den egendomen (Svärdsklova) gick i 17 långa år det gamla originalet grosshandlare Andersson. Här växte vägarna igen och åkrar och ängar skänkte sin ägare en mängd frodigt ogräs. Kring Svärdsklova står fortfarande dunklet omkring händelserna vid tidpunkten för den gamle mannens död. Hans lik hittades som bekant en dag i den igenlåsta "villan" och "grossen" gick bort lika mystiskt som han kommit."* Att gården inte sköttes som den borde visas också av att det under Anderssons tid endast under kortare perioder fanns arrendatorer på gården.

Svärdsklova får ny ägare

I början av 1920-talet får Svärdsklova en ny ägare i disponent Arvid Lindberg från Nyköping och med honom kommer en bättre

ordning vad gäller skötseln av gården. Det är denne Lindberg som vid årsskiftet 1938/39 säljer Svärdsklova till Aseas tjänstemannaförening (ATF) i Västerås. Kungl Maj:t ger tillstånd till förvärvet den 27 januari 1939 och köpesumman erläggs den 11 februari. Man sätter omedelbart igång med planerna för semesteranläggningen. I början av mars börjar man bygga en restaurang med plats för cirka 125 gäster och 11 stugor för 60 gäster. Målet är att anläggningen skall vara klar till midsommar och det blir en högtidlig in-vigning på midsommar-aftonen med en god middag för 130 gäster.

Av Tjänstemannaföreningens styrelseprotokoll från mars det här året framgår att Asea frikostigt bidragit med "en storartad donation". När man senare under hösten anlade en tennisbana skedde även detta med en donation från Asea särskilt för idrottsändamål.

Anläggningen kompletterades med roddbåtar och andra idrottsredskap, en fotbolls- och idrottsplan iordningställdes m.m.

Kanske ska Aseas frikostighet ses i ljuset av vad Jenny Björkman, fil.dr i historia skriver i artikeln "Förbjudet att slå dank på semestern" i SvD den 5 juli 2004: *"Enligt 1930-talets politiska retorik fick emellertid inte semestervilan se ut hur som helst. - - Semestern borde inte användas till att slappat slå dank eller göra ingenting, i stället uppmanades arbetare att utnyttja semestern väl, att resa bort, att lära sig något nytt, eller åtminstone läsa en bok. Cykling och friluftsliv premierades, liksom resor överhuvudtaget."* I det här sammanhanget kan också nämnas tanken bakom att det till dessa semesteranläggningar alltid hörde en restaurang, och att man i stort sett som gäst var helinackorderad. Även kvinnorna skulle få lite semester .

Restaurangen.

Inför säsongen 1940 byggs sex nya stugor vid Svärdsklöva, detta sedan Tjänstemannaföreningen i Sthlm och Slottsklubben i

Finspång gått in som delägare. En bil anskaffas. Den används dels för att hämta gäster, dels för in-köp av varor. Under sommaren 1940 besöks Svärdsklova av cirka 350 personer, vilket innebär en beläggningsgrad på 65 procent. Föreningens styrelse verkar inte helt nöjd med detta. *”En avsevärd förbättring av beläggningsgraden och därmed av rörelsens ekonomi kan uppnås om semesterhemmet blir bättre utnyttjat under tiden före midsommar och under senare hälften av augusti, exempelvis genom att semesterhemmet tages i bruk av tjänstemännens familjer, även om familjefadern ej har tillfälle att vistas där.”* (Man utgick från att fruarna var hemma med barnen. Min anmärkning.)

I föreningens styrelseprotokoll från 1941 märks att kriget börjar göra sig påmint. Man påpekar avsevärda svårigheter att med rimliga kostnader hålla semesterhemmet i gång och att kosthållet därför inte blivit så rikligt som en del kanske önskat. Ransoneringen påverkar tillgången på vissa varuslag och grönsaker och fisk är svårt att få i tillräcklig mängd och till överkomliga priser. Dock har gästerna haft förståelse för svårigheterna och funnit sig väl tillrätta.

Svärdsklovas domäner utvidgas. I ett lagfartsbevis från 27 april 1955 meddelas att ATF i Västerås har förvärvat ett område på drygt 16 ha, avstyckat från fastigheten Ånga med Fågelö, vars ägare fru Hanna Palme, för detta erhållit 100 kronor! Området gäller holmen Kampåsen med en del skär och vattenområde.

En populär plats

1950- och 60-talen innebar goda tider för Svärdsklova. Många gäster kom igen år efter år och njöt av den vackra skärgårdsnaturen med härliga bad, möjligheter till fiske och till vila och avkoppling. Onsdag- och lördagkvällar var det dans i restaurangen, och hela familjen kunde delta. Lennart Andersson berättar att han som tonåring sommaren 1954 var med och spelade upp till dans. Flera av bygdens musikanter fick under somrarna tillfälle att spela vid de här danskvällarna. I personaltidningen Vi Aseater berättas 1968 om 73-årige Nils

Johnsson som varje år sedan 1941 hade besökt Svärdsklova. Nils kallades "kapten" eftersom han alltid kom sjövägen med sin segelbåt "Runa" i vilken han gärna tog med sig damer ut på sjön. På kvällarna var han en populär kavaljer på dansgolvet.

Svärdsklova var också ett omtyckt mål för traktens unga pojkar och män – söta och trevliga flickor var det gott om, särskilt bland serveringspersonalen. Ibland kunde konkurrensen om flickornas gunst utmynna i små incidenter. En och annan semesterflirt lär ha slutat med äktenskap.

"Kapten" på sin båt "Runa".

Arrendator på bondgården när ATF trädde till var sedan 1931 Emil Gustafsson som 1941 efterträddes av Erik

Larsson. Han blev den siste som bedrev jordbruk vid gården. Efter auktion 1962 flyttade Larsson till Björkvik. Gården blev då bostad för vaktmästaren Gösta Gustavsson och hans familj. Han var dessutom chaufför och allt i allo, och hade tidigare bott i vaktmästarbostaden på Ånga. Systemet med en året-runtboende vaktmästare behölls under hela tiden som ATF ägde Svärdsklova. Vaktmästaren behövdes för skötseln av anläggningen, vägunderhåll, reparationer, sophantering, underhåll av båtarna m.m.

I bakgrunden: Svärdsklova gård.

När Asea firade 100-årsjubileum fick Svärdsklova drygt tre miljoner kronor som 1986 användes för nyproduktion av sju västkusthus. Dessutom moderniserades de äldre stugorna med minikök och varmt och kallt vatten. En ny sanitetsanläggning blev det också för pengarna. Men säsongen var kort, 8–10 veckor, och det ansågs för lite för att ge ekonomi i anläggningen. Under 1990-talets första år låg beläggningen på ca 70 procent. Från 1988 hade tyska ABB-familjer fått möjlighet att gästa Svärdsklova. För att ytterligare hjälpa upp situationen hyrde man 1993 ut en del av anläggningen till Nyköpings kanotcenter med affärsidén ”Havskajakpaddling”. Mikael Rosén, som drev Nyköpings kanotcenter vid den här tiden, hade en omfattande kursverk-samhet vid Svärdsklova åren 1989–1997.

Kommunen tar över

ATF (ombildad till APF, ABB Personalförening) började ändå utreda försäljning eller avstyckning av anläggningen och år 2000

beslöt man sälja Svärdsklova. Affärsmannen Anders Larson vann budstriden men motparten visade sig vara Nyköpings kommun som begärde förköp. Dagen innan det skulle gå till förköp gjorde man upp i godo och kommunen förvärvade Svärdsklova för 11 miljoner kronor.

Varför köpte kommunen Svärdsklova? Vad hände under dessa tio år i kommunens ägo? I kommunens översiktsplan 2003 uttrycks *”kommunens vilja och ambition att utveckla Svärdsklova som centrum för det rörliga friluftslivet genom tillkomst av anläggningar och permanentbebyggelse.”* En detaljplan togs fram som vann laga kraft den 20 november 2008 sedan den antagits av kommunfullmäktige i februari 2007. Ur den citerar jag: *”Nyköpings kommun har förvärvat Svärdsklova i syfte att ytterligare öppna skärgårdsmiljön för besökare. - - - Intentionen är att utveckla ett levande skärgårdscentrum med anläggningar för friluftslivets åretruntintressen men också en levande sörmlandsby med naturnära permanentboende, arbetstillfällen och landfäste för skärgårdsbefolkningen i likhet med Studsvik och Källvik.”*

En arrendator fick hyra Svärdsklova för tusen kronor om året mot att han skulle ansvara för driften av anläggningen men skaffa entreprenörer för att driva restaurangen, campingen och stuguthyrningen. Under tiden gjorde politikerna upp planer, debatterade och funderade. Åren gick men av den utveckling av Svärdsklova som uttrycks i detaljplanen blev intet. Snarare förföll anläggningen och av olika anledningar stängdes restaurangen år 2009. Till slut vann den politiska majoritetens åsikt att kommunen inte bör äga och driva Svärdsklova. Den 8 juni 2010 beslutade ett enigt kommunfullmäktige om försäljning. *”Äntligen!”* utropar Erik Bengtzboe i sin blogg. *”Nu får Svärdsklova äntligen chansen att bli vad det kan, och borde, vara. En spirande och öppen oas längs kusten.”*

Ny ägare

Det blev Rydbergs Bygg i Nyköping som trots att deras bud inte var det högsta fick köpa Svärdsklova för sju miljoner kronor, dvs den del som ingår i detaljplanen. Skogen och skärgården omfattas av Riksintresset för natur-skydd och blir kvar i kommunens ägo. Kommunen har för övrigt åtagit sig att bygga en ny tillfartsväg.

Det som hänt sedan köpet blev klart är att restaurangen öppnade i slutet av juli förra året efter en lätt reovering. Den höll öppet augusti ut. Även campingen och stuguthyrningen höll öppet samma tid. En grupp s.k. FAS 3-arbetare har vistats där ute och röjt sly och öppnat upp.

Jag har ställt en del frågor till Thomas Tallberg som är ansvarig hos Rydbergs Bygg för utvecklingen av Svärdsklova om vad som kommer att hända. Projektutvecklingen av området är igång för fullt, säger han. Förhandlingar förs med några som är intresserade av att driva området som egen företagare men man har ännu inte skrivit kontrakt med någon. Det är viktigt att hitta rätt entreprenör som delar våra framtidsvisioner, säger han. I samråd med den nya entreprenören kommer köket att ytterligare renoveras. När restaurangen kan öppnas bestäms tillsammans med den blivande krögaren.

Vidare kommer en gästhamn att påbörjas i form av flera nya bryggor. En båtmack står på önskelistan, men det krävs ekonomiska beräkningar och miljötillstånd och det är lång handläggningstid innan det blir klart. Han nämner vidare att man skrivit kontrakt med Trosa rederi om linjetrafik. Båtar kommer att stanna i Svärdsklova flera gånger i veckan. De fortsätter sedan till Trosa, Nyköping och flera öar i skärgården.

Tidigast hösten 2012 beräknar man att kunna börja bygga 60-80 fritidshus i olika storlekar och med olika utseende. En tänkbar säljstart är våren 2013. Vad som ska ske med den gamla bondgården är inte klart. Flera av byggnaderna är i dåligt skick och måste utvärderas.

Thomas Tallberg avslutar: *”Vi har stora planer med Svärdsklöva och vi är glada att vi fått möjligheten att köpa området. Vi ska utveckla ett genuint skärgårdsområde som vi tror behövs i Nyköping. Utvecklingen kommer dock att ta den tid som behövs så att alla möjligheter är genomtänkta och Svärdsklöva får den framtid det förtjänar.”*

Kerstin Jonasson

De flesta av uppgifterna om Aseatiden, liksom bilderna inne i texten är hämtade från material tillhandahållet av APF (ABB personalförening).

Genom APF har hembygdsföreningen också i sin ägo en DVD-skiva med en film från midsommaren 1945 på Svärdsklöva.

Foto: Helena Eriksson